گرفتی كورد لەعێراق گرفتێكی سیاسی نیە

گوتاری سیاسی و تاوانی جیابونەوە

غياث الدين نقشبندي

گوتاری سیاسی لەكوردستان, بەلای كەمەوە ئەوەی بۆ دەوروبەر ڤالا دەكرێت وەك گوتارێكی سیاسی ئوفیشال "رەسمی" لەلایەن هەردو سەركردایەتیەكەوە. گوتارێكی هێمن و "معتدل" پارێزراوە. یەكبونی ئەو گوتارەش دووای نزیكەی سەد و شتێك كۆبونەوەی بەژن بەرزی هەردو سەركردایەتی پارتی و یەكیێتی وەك هەنگاوێكی گرنگی پرۆسەی ئاشتی بەدەست هاتوە, كە بێگومان دەبێ ئومێدی هەمو هزرێكی ئازادو خودێكی دڵسۆز بێت. نەخاسمە دەڤەر بەتێكڕایی چاوەڕوانی شڵەژانێكی مەزن دەكات كە لەوانەیە ببێتە مایەی كاركنی بۆ دانیشتوانی دەڤەرەكە.

تەڤگەری گوتاری سیاسی لەسەر مژارێكی ستراتیجی وەكو شێوەی ژیانی كورد لە كوردستانێكی سەر بەعیراقدا, مژارگەری زانستی وەرناگرێ و نابێتە كارێكی تەڤگەر, چونكی سیستمی سیاسی لەكوردستان جیاوازی لەگەڵ سیستمی سیاسی عیراق و تەنانەت دەوەروبەریشدا هەیە وناكرێ لەگەڵیاندا بەراوردبكرێ, ئەوەندەش بە ئاسایی لەبەر جیاوازی دابونەریتی سیاسی و شێوەی خەبات و ئاڤاهی كەسایەتی و خودایەتی

مرۆڤی کوردە, کە بە هیچ شێوەیێك لە میللەتانی تر ناچێتئەگەرچی چەند چەمکێکی دیرۆکی پشکداریش لەناویاندان هەبێت. لەسەر ئەو بنەمایانە ناکرێ ویستی کورد بەویستی نوێنەرانی سیاسیەوە بە شێوەیێکی کوێرانە ببەسترێ و لەسەر رێتمی (اذا قال القائد قال العراق) پێوەربکرێ.

ئەوەی حزبەکان لەبەر چەند هۆیێکی تەکتیکی پێیوە پەیوەستن, بەسەر ڕای گشتیدا ناسەپێندرێ و نابێتە گوتارێکی هەمەگەر. چونکی ڕای مللەت وەرنەگیراوە و بە رێگاییێکی دیموکراسیانە بڕیاری لەسەرنەدراوە, بەڵکو لەکوردستان چەند پێوەرێکی تری هەیە کە دەبێ پەیرەوبکرێ, ئەویش ڤالاکردنی هەمو شەپۆڵەکانە و گەیاندنی هەمو دەنگەکان, با دۆست و دژمن بزانن کورد هەیە پێی خۆشە لەعیراقدا بژی, بەلام کوردیش هەیە گوێ ناداتە قۆناغو هزری خۆی پێ ڕاسترە لەهزری باو, هیچکامیان ئەوە ناگەیێنێ کە ئەوەیتر هەڵەیە, هەریێکە هزرێکە و هەر هزرێکیش ماڤی دەربڕینی هەیە.

پەیوەرەکان لەکوردستان ناکرێ وەکو ئەنجامی هەڵبژاردنەکانی ڕژێمی بەعس بن ولە دەوری 99.9٪ بخولێنەوە.

ئەگەر گوتاری ڕەسمی پێویستی بەوە بێت دۆڵی عیراقچیەتی لێبدرێ بۆ ئەوەی خۆی لە داوەکانی تورکی تۆڕانی ڕزکار بکات و یەکیەتی خاکی عیراق بەئەستۆوە بگرێ, ئەوەندەش ئەوە ناگەیێنێ کە هەمو کورد مام

جەلالە و هەمووو کورد کاك مەسعود, ئەگەرچی وەکو سەرکردەی مەزنی کورد بناسرێن و ڕۆڵی مەزنیان لە گەیاندنی کورد بەو ڕۆژە هەبێت.

ئەگەر فەندەمینتاڵە عەرەبەکان مافی ئەوەیان هەبێت لەهەمو سەکۆییێکەوە کەربە زەهراویەکەیان بڕێژن, ئەوە دەبێ میدیای کوردیش ڕێگا بەو دەنگانە بدات کە خۆی نین و ئەگەر شتێك خۆت نەبی پێموانیە کەس ئاخڤتنەکانی لەسەرتۆ حساب بکات, چونکی خۆت نیت و دەنگی خۆت نیە.

ئەگەر باسکردن لە جیابونەوە بۆ دەوروبەر و باری تاقیکردنەوەی ئەقلیم باشنەبێت, بەلایەنی کەمەوە با نەخرێتە مێشکی کوڕانی دوارۆژی مللەت کە تاوانێکی مەزنە و نابێ بیری لێبکرێتەوە.

ڕەوایەتی بە دەوڵتی عیراق درا لە پێکهاتنی لەساڵی 1920 بەمەرجی دانپیانانی مافەکانی کورد, لەڕۆژی پێکهاتنیەوە تاوەکۆ نوسینی ئەم گوتارە حکومەتێك نەهاتوە وەکو مرۆڤ ڕەفتاری لەگەڵ کورد کردبێت, هوردم جێگای گومان بوەو هەمیشە کۆنسێپتێکی نا تەنایی بوە لەو دەوڵتەی کە مەرجەکانی پێکهاتنی خۆی بەجێ نەهێناوە. هەر پێکهاتنێکی مەرجدار ڕەوایەتی خۆی بە بەجێنەهێنانی مەرجەکە لەدەست دەدات.

لە بناغەوە هەبونی ئەو وەلاّتە ڕەوایەتی نیە, بۆچی بەزۆر بخرێتە ناو مێشکی نەوەی کورد کە ڕەوایەتی هەیە و دەبێ ئێمەی کورد بیپارێزین. من پێمخۆشنیە عیراق تێکبچێ ومللەتی عیراقم خۆشدەوێ, بەلاّم ئەوەندەش ئەوە ناگەیێنێ کە من ئامانجە نەتەوەیەکانم بکەمە گوری یەکیەتی ئەو خاکە یەکنەگرتوە, چونکی کەس کۆلیتی خۆی لەبەر تەلاری خەڵك نەڕوخاندوە.

پارادۆکسی پێڤاژ له گوتاری سیاسیدا

هەڵبەته حزبه کوردیەکان زۆریان لەدەست نەبوو بیکەن, چونکی ئەمریکا دەستی بەسەر کارەکاندا گرتبوو, بەلام پارادۆکسی paradox پێپڤاژ لەناو گوتاری سیاسیاندا بەئاشکرا خویا دەبێت, لەلاییێکەوە لەعیراقی عیراقیێترنو له لاییێکی ترەوە بەوەش ئەرێ نین که وەکو هەر عیراقییێکی تر بژین له دووارۆژێکی نادیاردا له عیراقێکی بێ ئومێد, چونکی کێشەی کورد قەد بەو شێوەیه چارەسەرناکرێ, من کێشەم لەسەر ئەوە نیه که لەبەر بارودۆخێکی تایبەت خۆیان به چەمکی عیراقچیەتیەوە دەگرن لەبەر گەفو هەڕەشەی دەوروبەر, بەلاّم دەبووا لەهەمانکاتیشدا شەپۆڵە ناسیونالیستەکەش بەهێزبکەنو بیکەن به کاغەزێکی فشار بۆ ئەوەی دەوروبەرو تەنانەت ئەمریکاش زیاتر هەبونیان دوپاتبکاتو حەزبکات هەمیشه لەگەڵ ئەوانی معتدل دانوستان بکات.

عیراقی دووارۆژ

هیچ گومانی تێدا نیه كه حزبه كوردستانیه‌كان خه‌باتێكی زۆریان كردوه بۆ گه‌یاندنی كورد بۆ ئه‌مرۆژه, له‌به‌رامبه‌ر به‌وه خه‌ڵك به خوێنی خۆی بۆی مۆركردون كه نوێنه‌ری خه‌باته ره‌وایه‌كه‌ین‌و هه‌روه‌ها ئه‌م بارودۆخه درێژ خایه‌نه جۆره شه‌رعیه‌تێكی به حزبه‌كان به‌خشیوه كه هیچ هه‌ڵبژاردنێك ناتوانێ بیبه‌خشێ, ئه‌و شه‌رعیه‌ته‌ش زۆرجار به‌كارهاتوه بۆ ئه‌وه‌ی كاری كه‌سایه‌تی‌و به‌رژه‌وه‌ندی حیزبی ته‌سكی پێ بكرێ؛ پرسیارێك لێره به توندی خۆی ده‌ڕازێنێته‌وه: ئایا تاكه‌ی ئه‌و شه‌رعیه‌ته سه‌روه‌ره له‌ده‌ست هه‌ردوو حزبه‌كه‌دا ده‌مینێته‌وه؟!

بێگومان نه‌مانی ڕژێمی به‌عس هه‌رچه‌نده باشییشی زۆر هه‌بو به‌ڵام بۆ حزبه‌كان مایه‌ی نیگه‌رانییێكی زۆر گه‌وره ده‌گرێته باوه‌ش, نه‌خاسمه رای گشتی كوردی جارێكی تر به‌ملكه‌چی ئه‌وه‌یان لێ ئه‌رێنابێت كه جاران له‌ترسی هاتنه‌وه‌ی ڕژێم بۆ خاكی كوردستان‌و تێكدانی تاقیكردنه‌وه‌كه ئه‌رێ بو, ده‌بێ حزبه‌كان زۆر به‌ووردی پێداچوونه‌وه‌ی په‌یڕه‌و پڕۆگرام‌و ڕه‌فتاری خۆیان بكه‌ن, ئه‌گینا خه‌ڵكی تر هه‌یه پییێدا بڕواته‌وه‌و ئه‌وسا زۆر زیان به‌هه‌موومان ده‌كه‌وێ.

ئه‌گه‌ر له‌ناكاوه‌وه ئه‌مریكا چه‌كی به‌كورد داناو لوتیانی خسته ناو شێوه‌كاریه سیاسیه‌كه‌ی عیراقی دووارۆژدا, به‌بێچه‌ك‌و به‌بێی پاراستن, چۆن زامنی به‌رده‌وامی خه‌باتی خۆمان ده‌كه‌ین‌و چۆن بڕوا به‌وه

دەکەین کە جارێکیتر حکومەتەکە بە هەمان شێوە دەست بە کوردقران ناکات؟

بۆ ئەو کەسانەی دەستورێکی عیراقی بەردەوام دەکەن بە مسۆگەرو تەنایی خۆیان دەڵێم: سوودی چیە ئەگەر باشترین یاسای دونیامان هەبێتو نەزانین بەکاری بێنین, یانیش نەمانەوێ بەکاری بێنین!

باشترین یاساش ئەوەی کە تطبیق دەکرێ, ئەو یاسایەی کە تطبیق ناکرێ, یاسایێکی باش نیە ئەگەرچی نمونەییترین یاساش بێت, بەیانی ئازار جگە لەچەند خاڵێکی ریفۆرمیو مەسەلەی کەرکوك, باشترین یاسابو, بەلأم گرفت لە تطبیقةیبوو, ئینجا لە ئازاری 70وە تاکو ئێستا 33 ساڵ ڕابورین, 33 ساڵی خوێناویو دڕندە, 4000 گوند ڕوخاو زیاتر لە نیو ملیۆن کورد بێسەروشوێن کران, خێزان تێکچوو بەسەدان هەزار ماڵ وێران بوون, چۆن دووای ئەو هەموو خەباتو قوربانیدانانە و دووای 33 ساڵ بۆ هەندێکیان و 60 ساڵ بۆ ئەوانیتر شۆڕشی بەردەوام بە بەیانی ساڵی 1970 ئەرێدەبینو ئەویش زۆر مسۆگەر نیە وەریگرین.

ساکارترین تیۆری ناساندنی شۆڕش ئەوەیە کە حاڵی میللەتێك, لە بارێکی خراپ, بەرەو بارێکی باشتر ببات. ئەگەر باری میللەت لەدووای شۆڕش خراپتربو لەوەی پێش شۆڕش, بیگومان یان نابێ بکرێ, یانیش بەلای کەمەوە نابێ ناوی شۆڕشی لێبنرێ ببێتە کارخانەی دروستبوونی چینە

فیودالێکی تر. من پێموا نیە حزبە دەستەلأتدارەکان بیریان لەوە نەکردبێتەوە!! ئەگەر پارتیو ئەگەر یەکیێتی لەگەڵ رێزم بۆ خەباتی

ئەوان‌و حزبە کانی تریش کە لەدەستەلاّتدا نین, لەبەر نشێیکی زۆر سەختدان‌و بەرپسیاری دیرۆك زۆر سەختتر دەبیّ لەجارانی تر, چونکی باری هۆشیاری مللەت گۆڕاوە.

ئەگەر عیراق بەدلّی عیراقیەکان چاکبۆوەو ماوەیێکی تەنایی وئاسایشیان بردەسەرو دیموکراسی لەدەستوردا بەرپاکراو هێزی پێشمەرگەی کوردستان لەناو جەیشی عیراقیدا توێندرایەوەو سەرچاوەی رزقی خەلّك لەدەست حزبەدەستەلّتدارەکاندا نەما, چ جۆرە شەرعیەتێکیان لەدەستدا دەمینیّ؟ ئەگەر بۆ نمونە لەدووارۆژدا لایەنێك یان حزبێك دروستبو کە باوەری بە یەکییێتی خاکی عیراق‌و فیدرالیەکەی نەبیّ‌و داوای دەولّتێکی کوردی سەرانسەری خاکی کوردستان بکەن, کیّ ڕێگایان پێدەگریّ یەکیتی‌و پارتی بە هەموو خەباتە درێژەکەیانەوە ناتوانن لە جەیشی عیراقی لێیانبدەن, چونکی هیچ شەرعیەتێکیان لەدەستدا نیە کە بەناوی عیراق‌و بە جەیشی عیراقی لە نوێنەری خەباتی رزگاریخوازی مللەتی کورد بدەن, خۆشیان لە هەموو کەسێك زیاتر دەزانن ئەوەی لەگەلّ لەشکری دژمن لە هاونیشتیمانی خۆی دەدا, پێیدەلّێن چی!!

با ئەو گوتارەم بانگەوازێکی راشکاوو ئاشکرا بێت بۆ هێزە نیشتیمانپەروەرەکانی دەرەوەو ژورەوەی کوردستان‌و ببێتە بەیانی دروستبوونی شەپۆلێکی نیشتیمانپەروەری ناسیونالیست مۆدرن‌و باشترە ئەگەر بە رەزامەندی هەردو نوێنەری مللەتی کورد بێت پارتی

دیموکراتی کوردستان‌و یەکییێتی نیشتیمانی کوردستان‌و هەروەها حزبو کوردپەروەرەکانی تر کە کێشە ڕەواکەی کوردیان پیّ گرنگترە لە

بەرژەوەندی حزبایەتی, بەوەش زامنی ئەوە دەکەین هیچ شەپۆلێکی گومانلێکراوی فەندەمینتاڵ دروستنەبێت, مەبەستم فەندەمینتاڵی چەپو ڕاستو ببێتەوە گرییێکی توند کە بەکەس نەکرێتەوە.

چەندین حکومەتی جیاواز لە ئێران گۆڕاو کێشەی کورد هەروەکو خۆیەتی, هەروەها لە تورکیا لە چەپی تیژەوە بگرە تاوەکو ئیسلامیو ڕادیکالو ریفۆرمیستو هەرهەمویان هەر دژی نەژادی کوردن, عیراقیش نمونەییێکی چاکە لەبەر چاوی هەمومان, گرفتی سەرەکیمان کە هەمیشە حەزناکەین وا بێت بەلاّم بەداخەوە ڕاستییێکی تالە : عەرەبو تورک وفارس دژمنی نەژادی کوردن.

ئەو گوتارە تەنها ڕاو بۆچوونی منەو تەنها من لێی بەرپسیارم, هیچ لایەنێكو حزبو گرووپێکی سیاسی لەدووایدا نیە, تەنها چەند نیگەرایێکەو بە بڕوای من زۆر کەسیتر هەن وەکو من بیردەکەنەوە کە کێشەی کورد لە وەلاّتە داگیرکەرەکان کێشەییێکی سیاسی نیە, کێشەییێکی ڕەگەزی بێگەردە و داگیرکەرەکان بەهەموو حزبو لایەنەوە, ئەوەندە لەگەڵ کورد باشن, تا نەهاتونەتە سەر کورسی دەستەلاّت.